

# EĞİTİMDE İNTERNET KULLANIMI VE İNTERNET ETİĞİ: BÜRO YÖNETİMİ VE SEKRETERLİK PROGRAMI ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK MODELİ İLE BİR ARAŞTIRMA

Hülya ÇINAR<sup>1</sup>

## ÖZET

Bu araştırmada, Büro Yönetimi ve Sekreterlik programında halen öğrenimleri devam eden öğrencilerin laboratuarda geçen derslere ve dersler için verilen ödevleri hazırlamaya yönelik, bilgisayar ve interneti kullanmada etik dışı davranışlarının kişilik özellikleri ile ilişkisi üzerine durulmuştur.

Bu amaçla konunun kuramsal çerçevesini belirlemeye yönelik olarak literatür taramasının ardından elde edilen veriler ışığında öğrencilerin bilgisayar ve interneti kullanmada etik dışı davranışlarına bağlı olan kişilik özellikleri üzerine bir saha çalışması ile anket uygulanmıştır.

Çalışmanın ana kütlesi, Türkiye’de Büro Yönetimi ve Sekreterlik programında öğrenimlerine devam eden öğrencilerdir. Zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle, ana kütleyi temsil edebilecek dört farklı meslek yüksekokulda bulunan Büro Yönetimi ve Sekreterlik programında öğrenimlerine devam eden öğrenciler örneklem olarak seçilmiştir. Çalışma, geri dönüşü sağlanan 450 adet anketin üzerinden yürütülmüştür. Değerlendirme sonucunda, bilgisayar ve internetin etik dışı kullanılması ile ilgili sorular, yapılan faktör analizine göre beş grupta toplanmıştır. Bu gruplardan ödev hazırlamada hileye başvurma nedenleri ile sorumluluk ve duygusal denge kişilik özellikleri arasında negatif ve önemli derecede bir ilişki bulunmuştur. Ders ile ilgili olmayan faaliyetler başlıklı grup ile sorumluluk kişilik özelliği arasında yine negatif ve önemli derecede bir ilişki bulunmuştur. Lisanssız yazılım kullanma ve dağıtım ile dışa dönüklük, duygusal denge ve gelişime açıklık olan kişilik özellikleri arasında pozitif ve önemli derecede, sorumluluk özelliği ile negatif ve önemli derecede ilişki bulunmuştur. Özel bilgilere erişim ve derste en çok yapılan hatalı davranışlar ile sorumluluk kişilik özelliği arasında ise yine negatif yönde önemli derecede ilişki bulunmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** İnternet Etiği, Bilgisayar Etiği, Kişilik Özellikleri, Büro Yönetimi.

**JEL Sınıflandırması:** M00, Z00, I20

## THE USE OF THE INTERNET IN EDUCATION AND INTERNET ETHICS: A STUDY ON OFFICE MANAGEMENT AND SECRETARYSHIP PROGRAMMES WITH THE FIVE-FACTOR MODEL OF PERSONALITY

## ABSTRACT

In this study, the students’ lessons in the laboratory in the Office Administration and Secretaryship programmes and during the preparation of their homework, the relationship between their personality qualities and not ethical behaviours in the use of computer and internet has been dealt with.

For this purpose, after literature searching in order to determine the theoretical frame of the subject, by using the datum obtained, a questionnaire together with a fieldwork has been given to the students to determine the relationship between their not ethical behaviours and their personality qualities in the use of computer and internet.

---

<sup>1</sup> Öğr.Gör.,Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu, hulyacinar@dumlupinar.edu.tr

The main mass of the study is the students who take courses in the Office Administration and Secretaryship programmes in Turkey. Because of the time and cost restrictions, in order to represent the main mass, the students who take courses in the Office Administration and Secretaryship programmes at four different vocational schools have been chosen as a sampling.

This study has been carried out by using 450 questionnaires and the return of these questionnaires has been provided. As a result of the evaluation, the questions related to the non ethical use of computer and internet are collected in five groups according to the factor analysis. Of these groups, an important negative relationship between the reasons of cheating during the preparation of homework and the responsibility and emotional balance personality qualities has been found. A negative and important relationship between the group which has the heading of the activities not related to the lesson and the responsibility personality quality has been found, too. A positive and important relationship between the use of unlicensed software and distribution and the extraversion, emotional balance and the personality qualities which are openness to the development has been found. And a negative and important relationship between responsibility quality has been found. A negative and important relationship between the access of the special knowledge and the faulty behaviours made during the class and responsibility personality quality has been found, too.

**Keywords:** The Ethics of Internet, The Ethics of Computer, Personality qualities, The Office Administration.

**JEL Classification:** M00, Z00, I20

## 1. Giriş

Bilgi çağı, daha küçük boyutta ve daha güçlü bilgisayarlar ile daha fazla ve daha hızlı işlem, aynı zamanda internet kaynaklarına bağlanmak için fırsatların daha kolay olması ve daha geniş bir alana yayılması anlamına gelmektedir (Kathleen vd., 2008:659). İnternet, çok sayıda bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan, kullanıcıların ihtiyaçlarına bağlı olarak sürekli büyüyen ve gelişen bir iletişim ağıdır. İletişim, işbirliği, iş faaliyetleri, eğlence ve eğitimi içine alan, günden güne değişim gösteren faaliyetler için internete bağlılık yaygınlaşmaktadır (Karim vd., 2009). Bu kaynağın sorumsuzca kullanımı, toplumun geniş bir kesimine büyük bir tehdit oluşturmaktadır. İnterneti, etik dışı kullanma konusunda çok çeşitlilik gösteren davranışlar, insanların bilgiyi üretme, paylaşma, saklama ve bilgiye kolayca ulaşmasında sorun oluşturmaktadırlar.

Bu çerçevede bilgisayar ve internet teknolojisini en fazla kullanan kesimi oluşturan öğrenciler için konu büyük önem taşımaktadır. Yapacakları her türlü faaliyetlerde bilgisayarı ve interneti kullandıklarından dolayı, bu teknolojik araçları kullanmada etik dışı davranışlarda bulunmakta ya da bu davranışlara eğilim göstermektedirler. Günlük hayatı oldukça kolaylaştıran internet, web sitelerinden indirilebilen ödevler ve sınırsız usulsüzlük yapma olanaklarıyla, eğitim ve öğretimde ilgilenilmesi gereken bir sorun haline gelmiştir (Odabaşı vd., 2007:504).

İnternet, özellikle bireyin dışı açık olmasını sağlamaya çalışırken, bireyi sosyal etkileşimde zayıflattığı da araştırmalar tarafından ortaya çıkarılan bir gerçektir. Bazı araştırmacılar bir bireyin sosyal etkileşime yönelik duygularını kolaylaştırmaya hizmet edebilen online faaliyetler üzerinde dururken, diğerleri, internet kullanımının

sosyal ilişkileri zayıflatabileceği ve sosyal etkileşime yönelik internet desteğinin, bir bireyin duygularını zayıflatabileceğini belirtmişlerdir (Swickert vd., 2002:438). Herhangi bir yaptırımdan korkulmadığında kullanıcılar yapacakları faaliyetlerin çekiciliğine kapılarak interneti etik dışı kullanabilirler. Freestone ve Mitchell (2004), internetin etik dışı kullanımını açıklamak için “anormal davranış” terimini kullanmışlardır. Karim ve arkadaşları (2009) ise internetin etik kullanımına yönelik yapılan çalışmalar, tartışmalar ve yaptırımlarla birçok yeni anormal davranışın düzeltilebileceğini ifade etmişlerdir.

Yapılan araştırmalar internet’in akademik usulsüzlüğü tetiklediğini, desteklediğini ve yaygınlaştırdığını göstermektedir (Odabaşı vd., 2007:503). Underwood ve Szabo, çalışmalarında akademik usulsüzlük uygulamaları ile ilgili olarak İngiltere’deki öğrencilerin davranışlarını araştırmış, özellikle intihal konusuna odaklanmışlardır. Akbulut ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan bir çalışma ile ülkemizdeki üniversite ve öğrencilerinin e-usulsüzlük durumları ve akademik usulsüzlük sorgulanmıştır (Akbulut vd., 2008/2:463). Namlu ve Odabaşı (2007) tarafından, ahlak dışı bilgisayar kullanma davranışlarını ölçmeye yönelik Bilgisayar Teknolojisi bölümünde eğitim gören Türk Üniversite öğrencilerinde doğruluğunun ve güvenilirliğinin bir araştırması yapılmıştır (Namlu ve Odabaşı, 2007:205). Çalışma, ahlak dışı bilgisayar davranışlarını belirlemek ve ahlak dışı davranışları beş başlık altında sınıflandırmak için bir ölçek geliştirmiştir. Bu çalışmada, bilgisayar ve internet kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan ahlak dışı davranışlar şöyledir: Entelektüel özellik (Lisanssız yazılım kullanma gibi), sosyal etki (bilgisayar üzerinden diğer insanlara bilgiyi dağıtma gibi), güvenlik ve nitelik (hacking gibi), net dürüstlüğü (zincir e-mailer ve reklam gönderme gibi) ve bilgi dürüstlüğü (onay olmaksızın başkalarına ait materyallerin yetkisiz kullanımı gibi). Akbulut ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan çalışmada, cinsiyet, bilgisayar deneyimi ve eğitim programları olan değişkenlerin, bilgisayar etiğine ilişkin öğrenci kararlarına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır (Akbulut vd., 2008/1:485).

Bu çerçevede, iş hayatında, büro ortamında teknolojik araçlar içinde görevlerini yerine getirecek olan Büro Yönetimi ve Sekreterlik programı öğrencileri için de bilgisayar ve internetin ahlaki boyutta kullanılması önem taşımaktadır. Öğrencilere, laboratuvar destekli dersler ile teknolojik araçlara yönelik eğitim verilmektedir. Bu nedenle, Büro yönetimi ve sekreterlik programlarına kayıtlı birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin eğitim amaçlı bilgisayar ve interneti kullanmalarında etik dışı davranışları belirlemek ve özellikle laboratuvarda yapılan derslerin verimini etkileyen, öğrencinin ders esnasında bu araçlarla yaptıkları davranışlar araştırılmıştır. Araştırmada, konuya yönelik anket soruları hazırlanmış ve 450 öğrenciye uygulanmıştır. Sorular faktör analizi ile 5 grup altında toplanmıştır. Sonuçlar beş faktör kişilik özellikleri ile karşılaştırılmıştır. Anket sonuçlarına göre; öğrencilerin ödev hazırlama, derslere hazırlanmaya yönelik veri toplama için bilgisayar ve interneti kullanmalarında yaptıkları etik dışı davranışlar ve laboratuvar çalışmasında ders esnasında uygun ol-

mayan davranışları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmaya göre aşağıdaki sorular önem kazanmaktadır:

1. Büro Yönetimi ve Sekreterlik programında ders esnasında ve ders dışında eğitim amaçlı bilgisayar ve interneti kullanma durumunda, öğrencilerin etik dışı davranışlarının boyutu nedir?

2. Yapılan etik dışı davranışlar nelerdir?

3. Kişilik özellikleri (beş faktör kişilik modeli) ile bilgisayar ve internetin kullanılması arasında etik dışı davranışlar arasında ilişki var mıdır?

## 2. Kavramsal Çerçeve

### 2.1. Bilgisayar ve İnternet Etiği

Etik, insanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değerleri, normları, kuralları, doğru-yanlış ya da iyi-kötü gibi ahlaksal açıdan araştırılan bir felsefe disiplini (Aydın, 2002:6). Etik, istenen veya istenmeyen olarak karşılaştırılabilen insan davranışlarının kuramsal yollarıyla ilgilidir (Adam, 2001:236).

İnternet, araştırmacılar için paha biçilmez bir araç ve ilham kaynağıdır (Priyanka, 2003). Öğrenciler için de pek çok işi kolay hale getirmektedir. Bilgiye ulaşmak için çok uzaklardaki kütüphanelere gitmeye gerek kalmadan, internet ve veri tabanlarını kullanarak son derece kolay bir şekilde pek çok kaynağa ulaşabilmekte, kaynakları okuyabilmekte ve bunlardan alıntılar yapabilmektedirler (Odabaşı ve Birinci, 2006). İnternet teknolojisinin kullanımına bir araç olan bilgisayar ise, pek çok açıdan –güç, hız, esneklik, depolama kapasitesi, veri işleme yetenekleri- çok yararlar sunmasının yanında, ahlaki bozulmalara açıklık ve mesleki uygulama açısından içinden çıkılmaz güçlükler de yaşatmaktadır (Carlson ve Harvey, 2004:645).

İnternet ortamında etik, kullanıcılar tarafından teknolojinin nasıl kullanıldığını ve kullanıcılarına, nasıl kullanılması gerektiği konusunda rehberlik edebilmeyi kapsamaktadır (Karim vd., 2009). Siber etik olarak da ifade edilen internet etiği, Moor ve Bynum'a göre bilgi işlem ve felsefenin kesiştiği noktayı belirten bir terimdir (Beycioğlu, 2009). Bilgisayar etiği kavramı 1990'lara gelinceye kadar, bilgisayar toplumbilimi ve teknoloji değerinden ayrı tutulmuştur. Son zamanlarda ise bilgisayar etiği kavramı daha geniş bir anlam kazanarak uygulamalı etiği, bilgisayar toplumbilimini, teknoloji değerini, bilgisayar suçlarını ve ilgili alanları içermeye başlamıştır (Kuzu ve Becit, 2008:285).

### 2.2. Eğitim Amaçlı İnternet Kullanımında Etik Dışı Davranışlar

Bilgisayar, yirminci yüzyılın en önemli teknolojik gelişmelerinden biri olarak sayılmaktadır (Sackson, 1996). Bilgisayarın artan yeteneklerinin yanı sıra, internetin daha geniş bir alanda kullanılması ve daha kolay erişim, yeni ahlaki sorunları ortaya çıkarmıştır (Kathleen vd., 2008:659). Parker ve arkadaşlarına göre internet teknolo-

jisini içine alan ahlaki problemlerin nedenleri şunlardır: Yüzyüze etkileşimi ortadan kaldırarak insanlar arasındaki ilişkileri değiştirmesi, elektronik ortamdaki bilginin kağıt üzerindeki bilgiye göre daha hassas olması, bilgi bütünlüğünü koruma çabalarının, bilgi paylaşımının yararlarıyla çelişmesi ve eser hırsızlığı, korsanlık gibi etik dışı uygulamalara ortam hazırlayan yetki ve belgelemenin yaygın kullanılmamasıdır (Kathleen vd., 2008:659).

Bilgisayar ve interneti etik dışı kullanmada sıkça tercih edilen yollardan biri, aşırmadır. Hileli bir hareket olan (Priyanka, 2003) aşırma, başka birine ait çalışmayı, atıfta bulunmadan kendisine mal etme çabası olarak öğrencilerin en çok tercih ettiği usulsüzlüklerden biridir. Bu durum öğrencilerin derslerdeki sorumluluklarını yerine getirmemelerine neden olan önemli bir problemdir (Çakıroğlu vd., 2008:1123). İnternette araştırma yapmak, başkalarının çalışmalarını kolayca kopyalamak değildir. İnternet ile basit bir “kes, kopyala, yapıştır”, bilgiye sahip olmayı kolaylaştıracaktır (Priyanka, 2003).

Odabaşı ve arkadaşları (2007), öğrencilerin yaptıkları usulsüzlükleri daha da kolaylaştıran internet hizmetlerini şu şekilde sıralamıştır: 1. Hazır ödev siteleri 2.Ödev yaptırma siteleri 3.Forum siteleri ve 4.Bloglar (Odabaşı vd., 2007:507).

Gerdeman, öğrencilerin usulsüz davranışları ile yakından ilişkili olduğu söylenebilen bireysel ve çevresel faktörleri dört alanda incelemiştir: Birincisi olan bireysel özellikler, yaş, cinsiyet, sosyal faaliyetler ve akademik başarı düzeyi gibi özellikleri içermektedir. Genel olarak öğrencinin usulsüzlük yapmayı düşünmemesine karşın akran grubunun bu davranışlarından etkilenmesi ile “akran grubu etkileri” diğer bir alandır. Üçüncü alan, eğitici etkileri ve son olarak kurumsal politikalarıdır (Gerdeman, 2000).

Usulsüzlük yapan öğrencilerin aldıkları notlar, hak ettiklerinden daha fazla olabilmektedir (Odabaşı vd., 2007:504). Bu durum, bir yandan usulsüzlük yapan öğrenciyi bu tür davranışlara daha çok teşvik ederken, diğer yandan dürüst öğrencilerin öğrenme motivasyonlarını düşürmekte, eğiticiye ve eğitim kurumuna karşı olumsuz tutum ve davranışlara girmesine neden olmaktadır.

Öğrencinin ders esnasında ahlak dışı davranışlar göstermesini, laboratuvarın fiziki yapısı, eğiticilerin derse yönelik davranışlarının da etkilediği bilinmektedir. Eğiticiler ve bilgisayar uzmanları, kullanıcılar arasında etkileşimi ve bilgisayar ve internetin sosyal yaşama etkisini belirlemede ve şekillendirmede benzer önemde rol oynamaktadırlar (Karim, 2009). Karim (2009)’a göre, bilgisayarı ve interneti etik kullanma davranışlarının bilinmesi, araştırma ve tartışmalara bağlı olarak tespit edilebilecektir. Aynı zamanda bilgisayar ve internetin kullanılması için gerekli olan ahlaki değerler, eğitim aracılığıyla genel kullanıcılara benimsetilebilecektir.

### 2.3. Beş Faktör Kişilik Modeli

Kişilik araştırmaları, beş büyük olarak anılan beş faktör üzerinde odaklanmışlardır (Walker ve Gorsuch, 2002:1128). Beş faktör kişilik modeli, 1990 yılında modeli doğrulayan 1982’de Goldberg tarafından tasarlanmıştır (Karim, 2009). Beş büyük kişilik faktöründen oluşan bu model, kişilik hiyerarşisinin en üst basamağında bulunmaktadır. Bu faktörler, hiyerarşinin daha alt basamaklara inen daha sınırlı kişilik özelliklerinin etki alanına bağlıdır (O’Connor ve Paunonen, 2007:973). Kişilik ve sosyal ilişkiler arasındaki bağlantı hakkında bilinenlerin çoğu büyük beş kişilik faktörlerini ilgilendirmektedir (Doeven-Eggens vd., 2008:690). Günümüz çalışmalarında dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge (ya da nevrotizizm) ve günümüz çalışmaları için uygun olan gelişime açıklık(özerklik) aşağıda kısaca açıklanmaktadır:

Dışa dönük bireyler, sosyal beceri ve etkileşime sahip olduklarından dolayı, dışa dönüklüğün sosyal ilişkiler için faydalı olduğu tesbit edilmiştir (Jensen-Campbell vd., 2002:227; White vd., 2004:1521). Benzer bir şekilde dışa dönüklük, girişkenlik, iddiacılık, olumlu duygular, sıcaklık ve canlılıkla ilişkilendirilir (Carlo vd., 2005:1294). Uyumlu bireyler, sosyal ilişkileri korumaya motive olan ve sosyal çevrelerinde çatışma durumları daha az olan bireyler olduklarından dolayı, uyumluluğun sosyal ilişkilere olumlu etkisi tesbit edilmiştir. (Carlo vd., 2005:1294; Donnellan vd., 2004:484; Jensen- Campbell vd., 2002:226). Uyumlu bireyler, fedakâr, dürüst, güvenilir, yumuşak başlı, alçakgönüllü ve uysaldırlar (Carlo, 2005:1294). Uyumluluğun boyutları fedakârlık, uyum, tevazu, dürüstlük, düşüncelerini paylaşma ve güveni içine alır (White 2004:1520). Dürüst bireyler, sorumluluk, tahmin edebilme ve ilişkilerinde başarılı olabilmeye yönelik kendilerini üst düzeyde kontrol edebildiklerinden dolayı sorumluluk, sosyal ilişkiler için yararlıdır (Donnellan vd., 2004:499). Sorumluluk, başarıma savaşı, yeterlik, üzerinde düşünme, görev bilinci olma, düzenli olma, kendi kendini disiplin etmeyi içermektedir (White vd., 2004:1520). Doeven-Eggens ve arkadaşlarına göre duygusal denge (nevrotizizm), sosyal ilişkiler için faydalı değildir. Nevrotik bireyler, olay ve durumları negatif bir ışık ve deneyim içinde görmeye ve diğerlerine karşı olumsuz duygular belirtmeye eğilimlidirler. Duygusal denge (nevrotizizm), endişe, depresyon, düşmanlık, düşüncesizce hareket etme, kendini bilme (özbilinçlilik) ve kırılğanlığı (savunmasızlık) içine almaktadır (White vd., 2004:1520). Özerklik olarak da yorumlanan “deneyime açıklık” (Hendriks vd., 1999:313), sosyal ilişkiler için faydalıdır. Çünkü özerk bireyler daha çok sözünde duran, daha anlayışlı ve ilişkilerinde kalıcı ve daha az çatışma, daha az savunucu durumunda olan bireylerdir (Doeven-Eggens, 2008: 690). Deneyime açıklık, hayal kurma, estetik, duygu, eylem, düşünce ve değerleri içine alır (White vd., 2004:1522).

### **3. Büro Yönetimi ve Sekreterlik Programı Öğrencilerinin İnternet Kullanımında Etik Dışı Davranışların Beş Faktör Kişilik Modeli ile İncelenmesi**

#### **3.1. Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmada, Büro Yönetimi ve Sekreterlik programında hali hazırda öğrenimleri devam eden öğrencilerin laboratuarda geçen derslere ve dersler için verilen ödevleri hazırlamaya bağlı olarak bilgisayar ve internetin etik dışı davranışları ve bu davranışlarının kişilik özellikleri ile ilişkisi üzerine durulmuştur. Bilgisayar ve internetin kullanıldığı laboratuvar destekli derslerde, öğrencinin etik dışı davranışlarda bulunmasına engel olmak için gerek eğiticilerin bilinçlenmesi ve önlem alması, gerekse fiziki ortamın, öğrencilerin etik dışı davranışları göstermesini engelleyecek şekilde düzenlenmesine ve ödev vermede öğrencilerin kaliteli araştırma yapacağı şekilde titiz hareket edilmesine katkı sağlayacağı çabasına dayanmaktadır.

#### **3.2. Yöntem**

Çalışmada, konunun kuramsal çevresini belirlemeye yönelik olarak literatür taraması ile elde edilen veriler ışığında, öğrencilerin eğitim amaçlı bilgisayar ve internet kullanmada etik dışı davranışlarını beş faktör kişilik modeli ile incelemeye yönelik bir saha çalışması ile anket tekniği kullanılmıştır. Anket sorularının hazırlanmasında benzer araştırmalar ve konunun kuramsal çerçevesi etkili olmuştur.

Araştırmada üç grup soru bulunmaktadır. Birinci grupta yer alan sorular öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgilidir.

İkinci grupta bilgisayar ve interneti etik dışı kullanma ile ilgili toplam 22 soru yer almaktadır. Bu soruların konularına göre dağılımı ve her konuya ait soru sayısı ise şöyledir: “ödev hazırlamada hileye başvurma nedenleri” (8 soru), “ders ile ilgili olmayan faaliyetler” (5 soru), “lisanssız yazılım kullanma ve dağıtma” (4 soru), “özel bilgilere erişim” (3 soru) ve “derste en çok yapılan hatalı davranışlar” (2 soru).

Üçüncü grupta ise beş büyük kişilik özelliği ile ilgili toplam 48 soru yer almaktadır. Bu soruların konularına göre dağılımı ve her konuya ait soru sayısı ise şöyledir: “dışa dönüklük” (9 soru), “uyumluluk” (10 soru), “sorumluluk” (9 soru), “duygusal denge” (10 soru) ve “gelişime açıklık” (10 soru).

Araştırmada yer alan sorular, 5’li Likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 15.0 for Windows bilgisayar programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizlerde, faktör analizi ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

Çalışmanın ana kütlesi Türkiye’de Büro Yönetimi ve Sekreterlik programlarında öğrenimlerine devam eden öğrencilerdir. 2008-ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları kılavuzundan alınan bilgilere göre, Türkiye’de önlisans programları arasında Büro Yönetimi ve Sekreterlik programı öğrenci sayısı yaklaşık 25.000’dir. Araştırmada anket uygulanacak örneklem büyüklüğü, Yamane (1967) tarafından geliştirilen ve küçük yığınlarda kullanılan örneklem formülü ile hesaplanmıştır (Acar vd., 2009:70).

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$$n = \frac{25000}{1 + 25000(0,05)^2}$$

$$n = 393,7$$

$n$  = Örneklem genişliği =?  
 $N$  = Yığın genişliği =25000  
 $e$  = Hata payı =  $\pm 0,05$   
(P=0,05 ve %95 güven aralığı)

Formüle göre araştırma n genişliği (sayısı):

$$n = 394 \text{ hesaplanmıştır.}$$

Ana kütleyi temsil edebilecek yeter sayıda öğrenciye sahip olması sebebiyle, dört meslek yüksekokulda bulunan Büro Yönetimi ve Sekreterlik programı, örneklem olarak seçilmiştir. Araştırma süreci 2008-2009 eğitim-öğretim bahar dönemini kapsamakta olup, söz konusu sürede anketler, dört ayrı meslek yüksekokulda kayıtlı bulunan Büro Yönetimi ve Sekreterlik programı 1. ve 2. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılanların, anket sorularına doğru cevap verdiği varsayılmıştır. Anket formu ile elde edilen verilerin ne ölçüde güvenilir olup olmadığını belirlemek amacıyla, Alpha güvenilirlik testi uygulanmıştır. Bunun için en düşük kabul edilen oran, 0,60'dır. Bu çalışmada,  $\alpha=0,833$  olarak hesaplanmıştır. Bu da ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

### 3.3. Bulgular

Ankete toplam 450 öğrenci katılmış olup, katılımcıların % 75,8'i kız, % 24,2'si erkek öğrenci olarak saptanmıştır. Kız öğrencilerin sayısındaki fazlalık, kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre, Büro Yönetimi ve Sekreterlik programını tercih etmelerinden kaynaklanmaktadır. Katılımcıların % 58,2'si birinci sınıf, % 41,8'i ise ikinci sınıf öğrencidir. Katılımcıların % 50,9'u günde 1 saat veya daha az internet kullandıklarını, % 29,6'sı 2 veya 3 saat kullandıklarını, % 13,6'sı ise günde internet başında geçirdikleri zamanı 4 saatten daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir. İnterneti en çok hangi amaç için kullandıkları sorusuna ise katılımcıların % 17,8'i eğlence, % 39,1'i sohbet, % 40,9'u ise araştırma ve ödev hazırlama cevaplarını vermişlerdir. Beş büyük kişilik özellikleri için faktörler belirlenmiş ve "Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi" ile faktör analizinin güvenilirliği test edilmiştir. KMO Testi sonucuna göre, yapılan faktör analizi iyi derecede güvenilirliğe (0,795>,500) sahiptir.

**Tablo 1: KMO ve Bartlett Testi**

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Derecesi		,795
Bartlett Testi	Yaklaşık Ki-Kare	5610,296
	df	1176
	Sig.	,000

Çalışmada beş kişilik özelliğinin her birinin alpha değeri belirlenmiştir. Elde edilen verilere göre alpha değerleri şöyledir: "Dışa dönüklüğün"  $\alpha=0,691$ , "Uyumluluk"  $\alpha=0,819$ , "Sorumluluk"  $\alpha=0,817$ , "Duygusal Denge"  $\alpha=0,794$  ve "Gelişime Açıklık"  $\alpha=0,786$ . İnterneti ve bilgisayarı etik dışı kullanmaya yönelik diğer sorularla karşılaştırmak için beş büyük kişilik adı altında sorulan sorulara verilen cevapların ortalamaları alınmıştır.



Tablo 2: Beş Büyük Kişilik İçin Faktör Değerleri

	Ortalama	Standart Sapma	Faktör Ağırlıkları
<b>Dışa Dönüklük (<math>\alpha=0,691</math>)</b>			
İnsanlar arasında kendimi rahat hissedirim	3,75	1,037	,620
Tam bir eğlence insanıyım (Eğlenceye düşkünüm)	3,38	1,237	,660
İlgi odağı olmamayı önemserim	2,98	1,258	,829
Genelde konuşmaya ilk başlayan ben olurum	2,96	1,155	,504
Birçok değişik insanla konuşabilirim	3,87	1,079	,575
Genelde az konuşurum	3,19	1,265	,617
Konuşacak çok az şeyim vardır	3,58	1,217	,554
Yabancılar arasında genelde sessiz kalırım	2,95	1,196	,592
Genelde arka planda kalırım	3,68	1,121	,680
<b>Uyumluluk (<math>\alpha=0,819</math>)</b>			
Yumuşak bir kalbe sahibim	4,27	1,013	,704
İnsanlara hislerini ifade ederken kolaylık yaratırım	4,05	,993	,653
Çoğunlukla başkaları için zaman ayırabilirim	3,94	,943	,480
Çevremdeki insanlarla ilgiliyimdir	4,16	,840	,635
Başkalarının hislerine ilgi duyarım	3,81	,973	,487
Başka insanların duygularını hissedirim	3,80	1,011	,625
Gerçekte başka insanlarla fazla ilgili değilimdir	3,61	1,174	,450
Başka insanların problemleri beni ilgilendirmiyor (insanla-)	4,17	1,032	,751
Çevremdeki insanların ilgilerini önemsiz buluyorum	4,06	,990	,716
Çevremdeki insanları basit görüyorum	4,46	,974	,705
<b>Sorumluluk (<math>\alpha=0,817</math>)</b>			
Her zaman önceden hazırlıklıyım	3,45	1,088	,700
Günlük işleri hemen yaparım	3,66	1,068	,673
Ayrıntılara dikkat ederim	4,12	,992	,626
Düzenli olmayı severim	4,18	,987	,636
İşlerimde titizim (zor beğenen biriyim)	4,02	1,041	,453
Eşyalarımı ortalıkta bırakırım	3,90	1,279	,764
Görevlerimden kaçırım	4,26	1,028	,608
Dağınık birisiyim	4,04	1,236	,830
Eşyalarımı genellikle doğru yerlerine koymayı unuturum	4,09	1,125	,694
<b>Duygusal Denge (<math>\alpha=0,794</math>)</b>			
Çoğu zaman rahat bir insanım	3,69	1,156	,575
Nadiren keyifsiz hissedirim	3,55	1,035	,846
Bir çok şey ruh halimi değiştirir	2,06	1,075	,707
Kolaylıkla strese girerim	2,55	1,336	,781
Kolaylıkla öfkelenirim	2,76	1,412	,726
Değişken bir ruh haline sahibim	2,58	1,300	,705
Kendimi genellikle keyifsiz hissedirim	3,64	1,195	,500
Kolay üzülürüm	2,47	1,301	,675
Kolaylıkla rahatsız olurum	2,86	1,266	,643
Olaylar hakkında endişe duyarım	2,38	1,96	,562
<b>Gelişime Açıklık (<math>\alpha=0,786</math>)</b>			
Geniş bir hayal gücüm vardır	4,00	1,083	,541
Kavramları hızlı bir şekilde anlayabilirim	3,85	0,864	,518
Zengin bir kelime hazinem vardır	3,29	0,916	,615
Harika fikirlerim vardır	3,41	0,994	,682
Nesneler hakkında düşünmek için zaman harcarım	3,57	1,085	,584
Fikirlerle dopdoluyum	3,41	1,000	,746
Zor kelimeler kullanırım	2,75	1,019	,666
Soyut fikirleri anlamakta güçlük çekerim	3,73	1,063	,842
Soyut fikirlerle ilgilenmem	3,82	1,002	,705
İyi bir hayal gücüm yoktur	4,04	1,097	,484

Not: 0,40 altında olan değerler gösterilmemiştir.

Bilgisayar ve interneti etik dışı kullanmaya yönelik soruların faktör analizine tabi tutulmuş ve “Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi” ile faktör analizinin güvenilirliği test edilmiştir. KMO Testi sonucuna göre, yapılan faktör analizi yüksek derecede güvenilirliğe ( $0,869 > ,500$ ) sahiptir. Faktör analizinde veriler “varimax yöntemi” ile rotasyona tabi tutularak ankette yer alan ifadelerden birbiriyle ilişkili olanların bir araya gelmesi sağlanarak faktörler elde edilmiştir.

**Tablo 3: KMO ve Bartlett Testi**

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Derecesi		,869
Bartlett Testi	Yaklaşık Ki-Kare	3056,118
	df	231
	Sig.	,000

Faktör Analizi ile bilgisayar ve interneti etik dışı kullanma ile ilgili 22 sorunun beş başlık altında toplanması sağlanmıştır. Soruların faktör ağırlıkları Tablo 4’te yer almaktadır.

**Tablo 4: Bilgisayar ve İnterneti Etik Dışı Kullanma İçin Faktör Ağırlıkları**

	(Component) Tamamlayıcı Öğeleri				
	1	2	3	4	5
Ödevleri yapıp hemen bitirmek için	,754	,262	,075	,025	-,117
Daha yüksek notlar almak için	,729	,259	,089	,114	-,240
Eğiticilerin çok ödev vermeye eğilimli oldukları için	,722	,040	,231	,080	,104
Ödevleri sıkıcı bulduğum için	,707	,213	,136	,239	,104
Ödevleri ilgi çekici bulmadığım için	,706	,083	,163	,078	,178
“Bana bir katkısı olmaz” düşüncesine sahip olduğum için	,594	,052	,122	,222	,209
Kendi hazırladığım ödevleri beğenmediğim için	,568	-,027	-,095	,031	,017
Zamanım olmadığı için	,497	-,136	,235	,010	,266
Müzik indiririm	,067	,830	,152	,031	,058
Online video/film izlerim	,082	,809	,099	,162	,225
Ortak portallarda (facebook, mynet vb.) sörf yaparım	,143	,748	,150	,081	,152
Online sohbete bağlanırım	,152	,695	,076	,005	,412
Online oyun oynarım	,080	,608	,304	,174	-,006
Crack programlar kullanırım	,122	,148	,787	,057	,106
Elde edilen programları internet üzerinden dağıtırım	,126	,157	,724	,230	-,019
Lisanssız yazılım kullanıyorum	,148	,168	,696	,054	,146
İnternet üzerinden MP3 dosyalarını dağıtırım	,102	,145	,671	,181	,048
Ortak kullanılan bilgisayarlarda izinsiz özel bilgilere baktığım oluyor	,203	,080	,060	,810	,039
İnternet/ağ üzerinden başkalarına ait bilgilere ve dosyalara ulaşmaya çalışırım	,061	,172	,222	,770	-,021
Bir bireye veya bir işletmeye ait kablosuz ağı, inernete erişim için izinsiz kullandığım oluyor	,231	,079	,261	,623	,248
Derste e-mail okurum	,100	,249	,142	,104	,759
Derste ilgisiz program/dosya indiririm	,093	,312	,072	,071	,714

Bilgisayar ve interneti etik dışı kullanmaya yönelik soruların faktör ağırlıklarına göre oluşturulan başlıklar: (1) ödev hazırlamada hileye başvurma nedenleri, (2) ders ile ilgili olmayan faaliyetler, (3) lisanssız yazılım kullanma ve dağıtma, (4) özel bilgilere erişim ve (5) ise derste en çok yapılan davranışlardır. Tablo 5’te bu başlıklar altında toplanan sorular ile ortalamaları ve faktör ağırlıkları verilmiştir.

Tablo 5: Bilgisayar ve İnterneti Etik Dışı Kullanma

	Ortalama	Standart Sapma	Faktör Ağırlıkları
<b>Ödev hazırlamada hileye başvurma nedenleri (<math>\alpha=0,836</math>)</b>			
Ödevleri yapıp hemen bitirmek için	3,10	1,387	,754
Daha yüksek notlar almak için	3,15	1,504	,729
Eğiticilerin çok ödev vermeye eğilimli oldukları için	2,55	1,282	,722
Ödevleri sıkıcı bulduğum için	2,39	1,241	,707
Ödevleri ilgi çekici bulmadığım için	2,45	1,373	,706
“Bana bir katkısı olmaz” düşüncesine sahip olduğum için	1,85	1,212	,594
Kendi hazırladığım ödevleri beğenmediğim için	2,26	1,309	,568
Zamanım olmadığı için	2,36	1,257	,497
<b>Ders ile ilgili olmayan faaliyetler (<math>\alpha=0,851</math>)</b>			
Müzik indiririm	1,98	1,269	,830
Online video/film izlerim	1,81	1,151	,809
Ortak portallarda (facebook, mynet vb.) sörf yaparım	2,55	1,393	,748
Online sohbete bağlanırım	1,83	1,197	,695
Online oyun oynarım	1,69	1,064	,608
<b>Lisanssız yazılım kullanma ve dağıtma (<math>\alpha=0,762</math>)</b>			
Crack programlar kullanırım	1,67	1,145	,787
Elde edilen programları internet üzerinden dağıtırım	1,42	,889	,724
Lisanssız yazılım kullanıyorum	1,68	1,151	,696
İnternet üzerinden MP3 dosyalarını dağıtırım	1,82	1,258	,671
<b>Özel bilgilere erişim (<math>\alpha=0,676</math>)</b>			
Ortak kullanılan bilgisayarlarda izinsiz özel bilgilere baktığım oluyor	1,42	,822	,810
İnternet/ağ üzerinden başkalarına ait bilgilere ve dosyalara ulaşmaya çalışırım	1,37	,856	,770
Bir bireye veya bir işletmeye ait kablosuz ağı, inernete erişim için izinsiz kullandığım oluyor	1,67	1,099	,623
<b>Derste en çok yapılan hatalı davranışlar (<math>\alpha=0,643</math>)</b>			
Derste e-mail okurum	1,82	1,035	,759
Derste ilgisiz program/dosya indiririm	1,30	,754	,714

Bilgisayar ve interneti ahlak dışı kullanma ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki, Pearson korelasyon analizi kullanılarak ortaya çıkarılmıştır. Tablo 6’da değişkenler arasında pearson korelasyon analizinin bir özeti verilmiştir.

**Tablo 6: Bilgisayar ve İnterneti Ahlak Dışı Kullanma İle Kişilik Özellikleri Arasında Korelasyon Tablosu**

	Ödev hazırlama- da hileye baş- vurma nedenleri	Ders ile ilgili olmayan faali- yetler	Lisanssız yazı- lım kullanma ve dağıtma	Özel bilgilere erişim	Derste en çok yapılan hatalı davranışlar
Dışa Dönüklük	,011	,070	,138**	,018	,003
Uyumluluk	-,080	-,071	-,046	-,085	-,064
Sorumluluk	-,250**	-,123**	-,237**	-,168**	-,125**
Duygusal Denge	-,132**	,077	,183**	,027	,047
Gelişime Açıklık	-,053	,035	,123**	,031	-,018

\*\* Korelasyon, 0,01 düzeyinde önemlidir

Tablo 6'daki bilgiler ışığında, dışa dönüklük ve lisanssız yazılım kullanma ve dağıtım arasında (0,01 anlamlılık düzeyinde) pozitif yönde önemli bir ilişki vardır. Sonuçlara göre, öğrencilerde dışa dönüklük düzeyi artış gösterdikçe, lisanssız yazılım kullanma ve dağıtım gibi davranışlarda da artış görülmektedir.

Sorumluluk ile ödev hazırlamada hileye başvurma nedenleri, ders ile ilgili olmayan faaliyetler, lisanssız yazılım kullanma ve dağıtım, özel bilgilere erişim ve derste en çok yapılan hatalı davranışlar arasında (0,01 anlamlılık düzeyine göre) negatif ve önemli bir ilişki vardır. Öğrencilerde sorumluluk düzeyi artış gösterdikçe etik dışı davranışlarda azalma olduğu ortaya çıkmaktadır. Duygusal denge ile ödev hazırlamada hileye başvurma nedenleri arasında (0,01 anlamlılık düzeyine göre) negatif ve önemli bir ilişki bulunurken, Lisanssız yazılım kullanma ve dağıtım arasında 0,01 düzeyinde pozitif önemli bir ilişki bulunmaktadır. Gelişime açıklık ile lisanssız yazılım kullanma ve dağıtım arasında pozitif yönde ve önemli derecede bir ilişki bulunmaktadır.

“Metni internetten kopyalayarak kendi adıma yazıp teslim ettiğim oluyor” sorusuna verilen cevaplarda, cevap verenlerin % 75'i hiçbir zaman böyle bir uygulama yapmadığını söylerken, % 25'i ise hiçbir çaba göstermeden internette bulunan forum ve ödev sitelerinde hazırda bulunan ödevlere sahip olup, sadece isimlerini değiştirerek bu ödevi teslim ettikleri yönünde cevap vermişlerdir. “İnternet üzerinden kopyalama/yapıştırma yaparım” sorusuna cevap veren öğrencilerin % 12,1'i hiçbir zaman böyle bir davranış yapmadığını ifade ederken, % 25,3'ü nadiren yaptığını, sürekli kopyalama/yapıştırma yaparak kendi ifadelerini kullanmadan hazır bilgilerin kullanılması ile ödevini hazırlayanların ise cevap verenlerin % 62,6'sı gibi büyük bir rakamı oluşturduğu tespit edilmiştir.

#### 4. Sonuç ve Öneriler

Yakın zamanda iktisadi hayata katılacak olan öğrencilerin, bilgisayar ve internetin bulunduğu çalışma ortamlarında çalışacağı bilinmekte ve müfredatta teknolojik araçlar ile ilgili bilgi ve deneyim kazandırılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerin öğrencilik dönemlerindeki kişilik özelliklerine bağlı olarak internet ve bilgisayar kullanımında yapacakları etik dışı davranışları, yine aynı kişilik özelliklerine sahip olacakları varsayılarak, iş ortamlarına da yansıtacakları söylenebilir. Bu araştırma,

öğrencilerin iktisadi hayata katılımları ile birlikte bilgisayar ve interneti iş dışı işlerde kullanmalarının bir bakıma göstergesi olacaktır. Sonuçlarda da görüldüğü gibi öğrencilerin küçük yaştan itibaren sorumluluk duygularının artırılmasına yönelik çaba gösterilmesi ile bu tür etik dışı davranışlar azalacaktır. O halde öğrenciler, sorumluluk duygularının gelişmesine yönelik bilinçlendirilmelidir. Bu konuda aile başta olmak üzere, eğitim yaşamlarında eğiticiler, arkadaş çevresi gibi faktörler sorumlulukları konusunda öğrencilerin bilinçlenmesi için etkili olacaktır. Sorumluluk sahibi bireylerin yetişmesi ile sadece bilgisayar ve interneti kullanmada etik dışı davranışlar değil, her alanda yaşanan olumsuz davranışlar azalacaktır.

Laboratuarlarda yapılan derslerde öğrencilerin ders dışında farklı faaliyetlerle uğraşmasını, öğrencinin sorumluluk bilincinin zayıflığının yanında, laboratuvarın fiziki yapısı, arkadaşlarının teşviki ve eğiticinin tutumlarına bağlamak gerekmektedir. Bu konuda öğrencilerin laboratuarlarda ders esnasında farklı faaliyetlerle ilgilenmemeleri için özellikle kontrol sistemleri devreye koyulmalı, sınıf düzeni eğiticinin rahatlıkla denetleyeceği şekilde olmalı, eğitici, öğrencileri derse bağlaması için daha dikkatli olmalıdır.

Eğitimde öğrencileri sadece yazılı sınavlarda, sorulara verilen cevaplarla değerlendirmenin yeterli olmadığı, başarı değerlendirilmesi için tüm dönemi veya belirli zaman dilimini kapsayacak şekilde araştırma/ödev verilmesi gerektiği herkes tarafından bilinmekte ve onaylanmaktadır. İnternetin yaygınlaşmasıyla ödevlerdeki kalitesizlik çoğu eğiticinin baş sorunu haline gelmiştir. İnternette ödevlerin kopyalanıp yapılandırılması, hiçbir çaba gösterilmeden ödevin hazırlanıp teslim edilmesini önlemek için internet üzerinden herhangi bir uygulama yapılamayacağına göre bu konuda titizlik gösterecek olanlar yine eğiticilerdir. Eğiticilerin, öğrencilerin ilgisini çekecek, araştırmaya değer bulunacak, önemli bilgiler verecek ödevleri vermeleri hem öğrencinin ödev hazırlamada istekli olmalarını, hem de eğiticinin, öğrenciyi daha etkili ve verimli bir şekilde değerlendirmesini sağlayacaktır. Özellikle uygulama derslerinde araştırma materyallerinin temin edilip sınıfta ödevleri yapacakları bir ortam hazırlanması ya da ödevin tamamı için internetteki bilgilere başvurulmayacak bir ödev konusu belirlenip öğrencilere kendi araştırmaları, yorumları ile birlikte hazırlamalarını sağlamak faydalı olacaktır.

### Kaynaklar

ACAR, S. ve GÜRİSOY, H. (2009), “Büro Yöneticilerinin Mobil ve Kablosuz İletişim Araçları Tercihini Etkileyen Faktörler ve E-Öğrenme Ortamlarının Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2, 59-81.

ADAM, A. (2001), “Computer ethics in a different voice”, Information and Organization, Volume 11, Issue 4, October 235-261.

AKBULUT, Y., ŞENDAĞ, S., BİRİNCİ, G., KILIÇER, K., ŞAHİN, M.C. ve ODABAŞI, H.F. (2008/2), “Exploring the types and reasons of Internet-triggered

*academic dishonesty among Turkish undergraduate students: Development of Internet-Triggered Academic Dishonesty Scale”, (ITADS) Computers & Education, Volume 51, Issue 1, August, 463-473.*

AKBULUT, Y., UYSAL, Ö., ODABAŞI, H.F. ve KUZU, A. (2008/1), “*Influence of gender, program of study and PC experience on unethical computer using behaviors of Turkish undergraduate students*”, Computers & Education, Volume 51, Issue 2, September, 485-492.

AYDIN, İ.P. (2002), *Yöneltil Mesleki ve Örgütsel Etik*, 3. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

BEYÇİÖĞLU, K. (2009), “*A cyberphilosophical issue in education: Unethical computer using behavior – The case of prospective teachers*”, Computers & Education, In Press, Corrected Proof, Available online 23 February.

CARLO, G., OKUN, M.A., KNIGHT, G.P., ve DE GUZMAN, M.R.T. (2005), “*The interplay of traits and motives on volunteering: agreeableness, extraversion and prosocial value motivation*”, Personality and Individual Differences, Volume 38, Issue 6, April, 1293-1305.

CARLSON, J.F. ve HARVEY, V.S. (2004), “*Using computer-related technology for assessment activities: ethical and professional practice issues for school psychologists*” Computers in Human Behavior, Volume 20, Issue 5, September, 645-659.

ÇAKIROĞLU, Ü., AKKAN, Y. ve KÖSA, T. (2008), “*Ödev Hazırlama Sürecinde İnternet Kullanımının Kopya Ve Aşırma Etkileri*”, <http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/221.doc> (Erişim Tarihi: 06.04.2009).

DOEVEN-EGGENS, L., DE FRUYT, F., HENDRIKS, A.A.J., BOSKER, R.J. ve VAN DER WERF, M.P.C. (2008), “*Personality and personal network type*”, Personality and Individual Differences, Volume 45, Issue 7, November, 689-693.

DONNELLAN, M.B., CONGER, R.D. ve BRYANT, C.M. (2004), “*The Big Five and enduring marriages*”, Journal of Research in Personality, Volume 38, Issue 5, October, 481-504.

GERDEMAN, D.R. (2000), “*Academic Dishonesty and the Community College*”. ERIC Clearinghouse for Community Colleges Los Angeles CA. (ED. (ED447840). <http://www.ericdigests.org/2001-3/college.htm> (Erişim Tarihi: 31.03.2009).

HENDRIKS, A.A.J., HOFSTEE, W.K.B. ve DE RAAD, B. (1999), “*The Five-Factor Personality Inventory*”, (FFPI) Personality and Individual Differences, Volume 27, Issue 2, August, 307-32.

JENSEN-CAMPBELL, L.A., ROSSELLI, M., WORKMAN, K.A., SANTISI, M., RIOS, J.D. ve BOJAN, D. (2002), "Agreeableness, conscientiousness, and effortful control processes", Journal of Research in Personality, Volume 36, Issue 5, October, 476-489.

KARIM, N.S.A., ZAMZURI, N.H.A. ve NOR, Y.M. (2009), "Exploring the relationship between Internet ethics in university students and the big five model of personality" Computers & Education, In Press, Corrected Proof, Available online 23 February

KATHLEEN, M., MARILYN, K. ve JONGSAWAS, C. (2008), "Ethics vs. IT Ethics: Do Undergraduate Students Perceive a Difference?", Journal of Business Ethics, Dec, Vol. 83 Issue 4, 657-671.

KUZU, E.B. ve BECİT, G. (2008), "Bilgisayar Etiği Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programlarında Kendine Ne Kadar Yer Buluyor?" <http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/48.doc> (Erişim Tarihi:24.04. 2009)

NAMLU, A.G. ve ODABAŞI, H.F. (2007), "Unethical computer using behavior scale: A study of reliability and validity on Turkish university students", Computers & Education, Volume 48, Issue 2, February. 205-215.

O'CONNOR, M.C. ve PAUNONEN, S.V. (2007), "Big Five personality predictors of post-secondary academic performance", Personality and Individual Differences, Volume 43, Issue 5, October, 971-990.

ODABAŞI, H.F. ve BİRİNCİ, G. (2006), "6.Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı, Gazimağusa, KKTC,1, 289-295. <http://home.anadolu.edu.tr/~fodabasi/doc/ty14.swf> (Erişim Tarihi: 31.03.2009).

ODABAŞI, H.F., BİRİNCİ, G., KILIÇER, K., ŞAHİN, M.C., AKBULUT, Y. ve ŞENDAĞ, S. (2007/1), "Bilgi İletişim teknolojileri ve İnternet'le Kolaylaşan Akademik Usulsüzlük", Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 503-518.

PRİYANKA, P. (2003), "Plagiarism in the New Age", Internet Health, 2(4). <http://asmj.netfirms.com/article0803.html> (Erişim tarihi: 06.04.2009)

SACKSON, M. "Computer Ethics: Are Students Concerned?", Pace University, <Http://Web pages.Cs.Luc.Edu/~Laufer/Ethics96/Papers/Sackson.Doc>. (Erişim Tarihi. 24.04.2009).

SWICKERT, R.J., HITTNER, J.B., HARRIS, J.L. ve HERRING, J.A. (2002), "Relationships among Internet use, personality, and social support", Computers in Human Behavior, Volume 18, Issue 4, July, 437-451.

UNDERWOOD, J. ve SZABO, A, "Plagiarism: Is this a Problem in Tertiary Education", <http://www.jiscpas.ac.uk/images/bin/underwoodtertiary.pdf> (Erişim Tarihi:24.04.2009).

WALKER, D.F. ve GORSUCH, R.L. (2002), "*Forgiveness within the Big Five personality model*", Personality and Individual Differences, Volume 32, Issue 7, May, 1127-1137.

WHITE, J.K., HENDRICK, S.S. ve HENDRICK, C. (2004), "*Big five personality variables and relationship constructs*", Personality and Individual Differences, Volume 37, Issue 7, November, 1519-1530.